

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2015/1.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **PAPIEREN TIJGERS OP HET PLATTELAND.
HET WERK VAN ANN DE CRAEMER**

“Het is het grote verhaal dat ik wil vertellen, dat zich aan mij heeft aangediend als realiteit en dat ik zo getrouw mogelijk zal neerschrijven.” Zo verwoordt Ann De Craemer aan het begin van *De seingever* (2012) de opzet van het boek. De schrijfster debuteerde in 2010 met een reisreportage over Iran en hield daarna vast aan de non-fictie. In *Vurige tong* (2011) beschreef ze haar katholieke jeugd in West-Vlaanderen en voor haar laatste twee boeken koos ze opnieuw voor werkelijkheidsvertellingen uit eigen streek. *De seingever* is het droeve familieverhaal van de anonieme volksfiguur uit de titel (seingevern regelen in Vlaanderen het verkeer tijdens fietswedstrijden). De Craemers versie van diens getuigenis wordt in het boek afgewisseld met wetenswaardigheden uit de wielergeschiedenis en enkele anekdotes uit haar persoonlijke leven. *Kwiksilver* (2014) volgt dan weer een populair recept, zeker in de Vlaamse letteren: het is een portret van haar grootmoeder vanuit autobiografisch perspectief. De beschreven werelden zijn bij De Craemer dus zo min mogelijk verzonnen, maar bij het postulaat “zo getrouw mogelijk” blijft voor literatuur nog altijd de vraag: hoe krijgt die getrouwheid vorm?

Zowel *De seingever* als *Kwikzilver* spelen in de streek rond Tielt, de heimat van de schrijfster. De Craemers personages zijn gewone mensen, met gewone levens en dito gevoelens; een thematische keuze die de laatste drie boeken van de schrijfster typeert. Ze benoemt zichzelf zo tot penvoerster van het alledaagse West-Vlaanderen, een taak waarvan ze zich met ironieloze ernst kwijt. De Craemer, die voor *De Morgen* ook een taalblog onderhoudt, schrijft haar verhalen in het “schoon Nederlands” (DS 73) en zal de lezers die daarvan houden, weten te bekoren met woorden als “contentement” (DS 29), “elfendertig keer” (DS 30) en “bolleketten” (KZ 162). De bevlogen en ietwat gezwollen stijl die ze hanteert, leest wel vlot, maar helt vaak over naar het clichématige en het sentimentele. In *Kwikzilver* staat bijvoorbeeld het volgende: “We hadden voor grootmoeder een mat gekocht die moest voorkomen dat ze zou uitglijden, maar het was bovenal de vriendschap van Madeleine die haar tijdens die eerste onwennige maanden hielp om niet te vallen.” Om de zoveel pagina’s duikt bovendien een vergelijking op die hapert. Dat wordt extra pijnlijk als De Craemer haar slordige beeldtaal naast die van een bekend collega legt: “Cees Nooteboom schreef dat herinnering als een hond is

Ann De Craemer, Foto Koen Broos.

die gaat liggen waar hij wil – en gemis, voeg ik daaraan toe, is een slapende hond die blaft wanneer hij wil” (KZ 219).

Als Nooteboom het heeft over wat een individu zoal in zijn of haar geheugen opslaat, doet hij dat op een veel bedachtzamer manier dan De Craemer. De auteur van *Rituelen* (1980), waaruit het citaat komt, beschreef en reflecteerde in wel meer werken over hoe eigenmachtig herinneringen zijn. Ze verschaffen ons geen eenduidige inzichten, niet in ons verleden, noch in wie we zijn. Dat is ongeveer het omgekeerde van wat De Craemer betoogt. Zij geeft meer dan eens aan dat ze schrijft vanuit een drang om vast te leggen. In *De seingever* laat ze nog af en toe in het midden wat waargebeurd is en wat niet, maar bij het verhaal over haar eigen grootmoeder plaatst de schrijfster nagenoeg geen kanttekeningen meer. Het motto van *Kwikzilver* komt uit Philip Roths *Patrimonium*: “Ik moet het goed onthouden’, zei ik bij mezelf, ‘alles goed onthouden zoals het was, zodat ik de vader die mij geschapen heeft kan herscheppen als hij er niet meer is.’” Waar dit bij Roth nog een streven is, feliciteert de ik-verteller in *Kwikzilver* zichzelf aan het einde van het verhaal met het welslagen van het herinneringsproject. Trots wordt besloten dat “een gouden paleis van herinneringen” opgetrokken is: “Daar, Paula, grootmoeder, moeder, mémé, mag je nu eeuwig blijven wonen, als de koningin van de eenvoud die je was en voortaan altijd zult zijn” (KZ 222).

Jammer is dat het huis dat in *Kwikzilver* geconstrueerd wordt weinig verdiepingen telt. Ook in *De seingever* toont De Craemer niet de gelaagdheid van de problemen die ze beschrijft. Als er iets verkeerd gaat – een koppig familielid dat zijn schoonmoeder niet langer wil bezoeken, of erger, een jonge wielrenner die een eind maakt aan zijn leven – worden de oorzaken gezocht bij wat van buitenaf komt. De trieste gebeurtenissen blijken vooral het gevolg van allerlei perfide nieuwlichterij die het gezellige leven van vroeger komt verstoren. Het oprukkende industrieterrein, de residentiële bejaardenzorg en de amfetamines hebben het daarbij gedaan. Aan de emotionele geslotenheid van de beschreven figuren worden ironisch genoeg niet veel woorden vuilgemaakt. De levens van de protagonisten baden aldus in een vervlakkende nostalgie, die soms aanleunt bij de conventionele

taferelen die we uit reclamespots kennen: “Het beeld dat mij voor ogen staat wanneer ik terugdenk aan de ontbijttafel van mijn jeugd, zijn de rode letters van ‘Nutella’ op de chocopot met het witte deksel, en de rode letters waarin de woorden ‘Het Nieuwsblad’ op de voorpagina waren gedrukt” (DS 101-102). Dat dit wellicht De Craemers authentieke jeugdervaring is, wil ik niet betwisten, maar zoals Reve even geleden al betoogde: “Echt gebeurd is geen excuus.”

Feit of fictie, de lezers maken met andere woorden uit wat literair is. Bij De Craemer zullen dat voornamelijk die mensen zijn die het eenvoudige wereldbeeld dat uit haar werk spreekt, herkennen en opzoeken. Als het kan, graag “met een Rodenbach en een chipje erbij” (DS 69).

LIESELOT DE TAEYE

ANN DE CRAEMER, *Kwiksilver*, De Bezige Bij Antwerpen, 2014, 224 p; *De seingever. Een vertelling*, 2012, 224 p.
